

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان

به ناوی گه له وه

ئه نجومه نی نیشتمانی کوردستانی عیراق

ژماره ی دهرهینان : ۱۱

روژی دهرهینان : ۲۵/۶/۲۰۰۲

پشت به حوکمه کانی برگه (۱) ی ماده ی (۵۶) و ماده ی (۵۳) له یاسای ژماره (۱) ی هموارکراوی سالی (۱۹۹۲) و ، له سه ر داوای وه زیری داد و ره زامه ندیی ئه نجومه نی وه زیران و ، ئه و یاسا کاریه ش که ئه نجومه نی نیشتمانی کوردستانی عیراق له دانیشتنی ئاسایی ژماره (۲۴) ی روژی (۲۵/۶/۲۰۰۲) ییدا ئه نجامی داوه و ، به پیی ئه و ده سه لاتش که برگه (۳) ی ماده ی دووه می یاسای ژماره (۱۰) ی سالی ۱۹۹۷ پیمانی داوه ، برپاری دهرهینانی ئه م یاسایه ی خواره وه مان دا :

یاسای ژماره (۱۱) ی سالی ۲۰۰۲

یاسای یه که م هموارکردنی یاسای ژماره (۱۷) ی سالی (۱۹۹۹) ی

پاریزه رایه تی هه ری می کوردستان

ماده ی یه که م :

برگه ی دووه م ، له ماده ی سیازده ی یاساکه هه موار ده کری و وه ک ئه مه ی خواره وه ده خوینریته وه :

دووه م : ئه گه ر پاریزه ر ، به بی مه عزه ره تی به جی بو دوو سالی دوا به دوا ی یه ک له ئابوونه ی به شداربوون و رسومی برپار له سه ر دراو دوا که وت و نهیدا ، ئه وه له و باره دا ناوی له لیسته که دوورده خریته وه و ئه و ماوه یه ی به پاریزه رایه تی بو له قه له م نادرئ و بو قیده میش حساب ناکرئ . جا ئه گه ر ویستی ده ست بکاته وه به پاریزه ری ئه واپیویسته له سه ری داوا یه ک پیشکه ش بکات ، که سه ر له نوئ ناوی تو مار بکریته وه و ده شبئ شه رتوشرووتی ماده کانی (۷، ۶، ۴) ی یاساکه ش ره چاو بکریت .

ماده ی دووه م :

برگه ی (یه که م) له ماده چواره ی یاساکه هه موارده کری و وه ک ئه مه ی خواره وه ده خوینریته وه :

یه که م : ئه و که سه ی ناوی له لیسته که دوور خرابیته وه ، ناشئ هیچ جو ره ئیشیکی پاریزه ری بکات تا سه ره له نوئ ناوی تو مار نه کریته وه .

ئه هه ر شیبی دهرهینامه ی وهقايعی کوردستان

ماددهی پازده له یاساکه پووچهل دهکریتتهوه و ، ئەمهی خوارهوه دیتته جیگای :

یهکه م : رهسمی تۆمارکردنی ناو له لیستهکه دا وهک خوارهوه دهبی:

۱. بۆ ئەو کهسهی ته مەنی له چل سال تپه پیبی و ، زیاتر له سی سالیس به سه ره گرگرتنی پروانامهی به کالوریۆسی یاسا یان هاوتاکه یدا رابوردبی (۴۵۰) چوار سه د و په نجا دیناره .
۲. بۆ ئەو کهسهی پیشتر بۆ ماوه یه که له سی سالی سه رومر (مستمر) که متر نه بی دادگایی کردبی یان وانهی یاسایی به دهرس گوتبیتتهوه یان وه زیفه ی سه رۆکی ئیددیعا یان موددهعی گشتی یان راویژکاری یاسایی له دایه ره کانی هه ریمدا دیتبی (کردبی) (۲۵۰) دوو سه د و په نجا دیناره ، هه روه ها بۆ ئەو که سه ش که بۆ ماوه یه که له پینج سال که متر نه بی وه زیفه ی جیگری موددهعی گشتی به سه ر بردبی .
۳. بۆ ئەو کهسهی ته مەنی له چل سال تینه په پیبی و سی سالیس به سه ره گرگرتنی پروانامهی به کالوریۆسی یاسا یان هاوتاکه یدا رانه بوردبی ، هه روه ها بۆ ئەو که سه ش که ماوه یه که پاریزه رایه تی کردبی له سی سال زیاتر نه بی (۲۰۰) دوو سه د دیناره .
۴. بۆ ئەو کهسهی ته مەنی له چل سال تپه پیبی و ، ماوه ی سی سال به سه ره گرگرتنی پروانامهی به کالوریۆسی یاسا یان هاوتاکه یدا رانه بوردبی (۴۰۰) چوار سه د دیناره .
۵. بۆ ئەو کهسهی که پیشتر ، به حوکم ، ناوی له لیسته که دوور خرابیتتهوه (۵۰۰) پینج سه د دیناره .

دووه م : رهسمی فراوانکردنی سه لاحتیه (رهسمی پله به ندی) وهک ئەمهی خوارهوه ده بییت :

۱. له مه شقکاره وه تا موماریس (۱۰۰) سه د دیناره .
 ۲. له موماریسه وه تا راویژکار (۲۰۰) دوو سه د دیناره .
- سییه م : ئابوونه ی به شداربوونی سالانه وهک ئەمهی خوارهوه ده بییت :
۱. بۆ پاریزه ری مه شقکار (۵۰) په نجا دیناره .
 ۲. بۆ پاریزه ری موماریس (۱۰۰) سه د دیناره .
 ۳. بۆ پاریزه ری راویژکار (۱۵۰) سه د و په نجا دیناره .

ماددهی چوارم :

یهکه م : ئەم دهقه ی خوارهوه بۆ برگی (سییه م) ی مادده ی شازده ی یاساکه زیاد ده کری و زنجیره که ی ده بیته (۵) :

۵. گریبه سستی به سیفته ی راویژکاری یاسایی بۆ یه ک دایه ره ی رهسمی یان نیمچه رهسمی

یان بۆ یه ک بانک به مه رجی ئیشه که ی بریتی بیته نه نیا له راویژکردنی یاسایی و مافی ئەوه ی نه بیته ببیتته وه کیلی ئەو لایه نه له ده عواگه لیکدا که ئەو لایه نه خوی ده یکتا وه یان له دژی

ده کریتته وه . www.mojkurdistan.com

دوووم : ئەم بېرگهیهی خوارهوه بۆ مادده شازدهی یاساکه زیادهکری و دهبیته بېرگهی (چوارهم) : چوارهم : ماوهی خزمهت له دادگاگان و ئیددیعیای گشتی ، یان له بهرپوه بهرایهتی مافهکان له دایه ریهک له دایه ریهکانی ههریم یان له وانهوتنهوهی کۆلیجی یاسا ، دواى وهگرتنی بپروانامه ی به کالۆریۆسی یاسا یان هاوتاکه ی بۆ پله دار کردنی که دهقه که ی له م مادده یه دا هاوتوه ، حساب ده کری .

مادده ی پینجه م :

مادده ی نۆزده مینی یاساکه پوچه ل ده کریته وهو ، ئەمه ی خوارهوه دیته جیگای : یه که م : پارێزهری ناوی له لیسته که دا تۆمار نه کرابی ناشی راویژکاری یاسایی بکات یان بیته وه کیلی غیر و ئیددیعیای مافگه ل بکا و له بهردهمی دادگاگان و لایهنگه ل ل پینچینه وه دا دیفای ل بکات یان ناکۆکی یه کلابکاته وه ، ته نیا ئەمه ی خوارهوه نه بی :

۱. ئەوانه ی ده عواى سه ربه چاککردنی کشتوکال و ئەحوالی شه خصی و ئەحوالی مه ده نییان له دادگاگاندا هه یه ، بۆیان هه یه میردیان و خه زووریان و خزمی تا پله ی دووه میان بکه نه وه کیل ، که سیکیش به پی (ولایه یان وصایه یان قه یومه یان تولیه) جیگای که سیکی تر بگریته وه ، ئەویش ئەو مافه ی هه یه .

۲. وه زیری پتوه نیدار یان سه رۆکی لایه نیک که سه ربه وه زارهت نییه ، بۆیان هه یه فرمانبه ریکی خاوه ن بپروانامه ی به کالۆریۆسی یاسا (به شی یاسا) ی خۆیان له جیاتى خۆیان دابنن که له مورافه عه ی بهردهم دادگاگان و ئەو لایه نانه ی که خه سلته ی یاساییان هه یه ، له م ده عوايانه ی خواره وه دا ئاماده ببن :

أ. له و ده عوايانه دا که دایه ریهک له دایه ریهکانی ده ولت ته ره فیک بیت تیداو به ها که ی له (۲۵۰۰۰) بیست و پینچ هه زار دینار زیاتر نه بیت .

ب. له و ده عوايانه دا که له نیوان دایه ریهکانی ده ولت یان هه ندیکیان له دژی هه ندیکیان ده یکه نه وه ، سا به های ده عواکه هه ر چه ندی ده بی ، ببی .

دوووم : لیژنه یه که بۆ دابه شکردنی ده عوا حکومییه کان ، له سی ئەندام پیک ده هینری یه کیکیان نوینه رایه تی وه زاره تی دارایی و ئابووری ده کات ، که ئەو وه زاره ته له ناو ئەو فرمانبه رانه ی خۆیدا که بپروانامه ی به کالۆریۆسی یاساییان هه یه دایه نی و ، دووه میان نوینه رایه تی سه ندیکای پارێزهران ده کات که سه ندیکا له ناو پارێزهره راویژکاره کاندایه نی و ، ئەندامی سییه م ئەو دایه ریه دایه نی که وه کاله ته که بۆ هه ر ده عوایه ک ، به جیا ، ده کاته وه .

سییه م : ده عواکه لى دایه ره رسمیه ی نیمچه رسمیه کان که ده یانه وی پارێزهریکی تیدا بکن به کیلی خۆیان مافه کانیان بپاریزی ، ته نها ئەو لیژنه یه دابه شیان ده کات و ، دانانی پارێزهره که ش به پی گزنگی ده عواکه و به ره زامه ندی زۆریه ی ئەندامانی لیژنه که ده بیت .

ماددهی شه شه م :

ماددهی بیسته می یاساکه پووچه ل ده کریتته وه و ئه مهی خواره وهی له جیگا داده نری :
 یه که م : پاریزه ر بۆی هه یه بۆ پاراستنی خاوه ن وه کاله ته که هه ر پێگایه کی یاسایی بگریته بهر
 که خۆی به شایانی بزانی و ، هه ر شتیکیش له سکا لانه می ده عواکه دا بنوسی یان له
 مورافه عه دا بلۆ و بنوسی که ئیلتیزامی مافی دیفاعی تیدا بی به پرس نابۆ .
 دووهم : پێویسته پاریزه ر له لایه ن دادگاکان و لایه نکه لی ئی پێچینه وه و دایه ره کانی هه ری م و
 مه رجه عه کانی دیکه وه ریزی ئی بگیری و بایه خی شیواو به پله و پایه ی پاریزه ری پی بدری . ئه و
 لایه نانه پێویسته ئاسانکاری زه روو رو ئوسو لئی که بۆ ئه نجامدانی پیشه که ی پێویسته بۆی
 فه راهه م بکه ن و ناشی داوکاریه نووسراوه کانی پشت گو ی بخه ن و ، پێویسته له سه ریان
 دادگاگان و لایه نه دادگاییه کانی ئی ده رچی . له ماوه ی ئه و په ری یه که هه فته دا (که له روژی
 تو مارکردن و هه رگرتنی داوکاریه نووسراوه کانییه وه ده ست پی ده کا) سه یری بکه ن و بیهرنه وه
 ، خۆ ئه گه ر هات و له و ماوه یه دا نه به رد رایه وه ، ئه وه له و باره دا پاریزه ره که پێویسته سه ندیکای
 ئی ناگا دار بکات .

سێیه م : پێویسته له سه ر دادگاکان و لایه نه کانی ئی پێچینه وه ریگا بده ن به پاریزه ر ، پیش
 ئه وه ی وه کاله ته که وه ربگری فایلی ده عواو ئه وراقی ئی پێچینه وه بخوینتته وه و سه یری هه موو
 شتیکی بکات ، که پێوه ندیی به و مه سه له یه وه هه یه که دووی که وتوو . هه روه ها پێویستیشه له
 سه ریان که ریگای بده نی له ئی پێچینه وه ی سه ره تاییدا یان له هه ر ئیجرایه کی یاسایی دیکه دا
 ئاماده ببیت .

چوارهم : ناشی کتیبه کانی پاریزه ر و که لوپه لی نووسینگا که ی ده ستی به سه ردا بگیری و
 به رفۆشریت .
 مادده ی هه وه تم :

برگه ی (چوارهم) له مادده ی بیست و پینج هه مواره کری و به م شیوه یه ی خواره وه
 ده خوینریتته وه :

چوارهم : پێویسته له سه ر لایه نه ناوبراوه کانی برگه (یه که م) ی سه ره وه ریژه ی (۱۰٪) ی مزو کری
 راویژکاری پاریزه ر دابشکینن و و پاره که هه واله ی سه ندیکا بکه ن تا به داها تی خۆی تو ماری
 بکات ، به مه رجبی سالی له (۲۵۰) دوو سه د و په نجا دینار که متر نه بیت .

مادده ی هه شتم :

مادده ی سی و پینج له یاساکه پووچه ل ده کریتته وه و ئه مه ی خواره وه ی له جی داده نریت :
 یه که م : دادگا ، به بی ئه وه ی داواشی ئی بگری ، حو کم ده دات به سه ر ئه و که سه دا که هه موو
 ده عواکه یان به شتیکی دو ئران دووه مزو کریی پاریزه رایه تی ئه و هه ندیه ی که دو ئراوه بدات به
 www.mojkurdistan.com

دژهکە ی ، که ئه ویش پارێزهری هه بووه ، که سێکیش که له سه ر داواکاریی خۆی ده عواکه ی پووچه ل کرابیه وه ، ئه ویش (ته نها له رووی مزوکرێی پارێزهرایه تیه وه) حوکمی دۆراو ده یگرێته وه .

دووهم : دادگا حوکمی مزوکرێی پارێزهرایه تی به م شیوه ی خواره وه دیار ده کات :

۱. رێژه ی (٪۱۰) ی به های حوکم پێ ده رچوو که (المحکوم به) به مه رجی له (۵۰۰۰) پینچ هه زار دینار نه ترازێ .

۲. رێژه ی (٪۵) ی به های به ده لی به مولک کردن به مه رجی له (۳۰۰۰) سی هه زار دینار نه ترازێ .

۳. له ده عواگه لی ئه حوالی شه خصی و ئه و ده عواپانه ش که به هایان دیارنه کراوه و له و ده عوا سزایانه شدا که به مافی مه دهنی بنبرده کرین ، له (۱۰۰) سه د دینار که متر نابێ و له (۵۰۰) پینچ سه د دیناریش ناترازێ .

سێیه م : دادگا بۆ وه کیله کانی دایه ره کانی هه ریم له و فرمانبه رانه ی که به پێی برگه ی (یه که م - ۲) ی ماده ی نۆزده ی یاساکه بۆ مورافه عه ده نێردین حوکمی مزوکرێیه کیان بۆ ئه دا که هاوتابێ له گه ل مزوکرێی ئه و پارێزهرایه تیه دا که حوکمی بردنه وه ی (کسب) ده عوا ی بۆ ده درێ که ده فه که ی له برگه (دووهم) ی سه ره وه دا هاتوو ، ته واوی مزوکرێیه که ش (کامل الأتعاب) که حوکمه که ی پێ ده رچوو به م شیوه یه ی خواره وه دابه ش ده کریت :

۱. (٪۳۰) ی بۆ ئه و فرمانبه ریه که له ده عواکه مورافه عه ی کردوو .

۲. (٪۲۰) ی بۆ کارمه ندانی دایه ره یاسایه کان یان به شی یاسایی له وانیه ی که پروانامه ی به کالۆریۆسی یاسا یان هاوتاکه یان هه یه .

۳. باقیمه نی مزوکرێیه که به داها تی گه نجینه (خزینه) ی هه ریم تۆمارده کریت .
ماده ی نۆیه م :

برگه ی (یه که م) ی ماده ی سی و نۆ له یاساکه هه موراده کرێ و به م شیوه یه ی خواره وه ده خوینرێته وه :

یه که م : پارێزه ر بۆ هه یه که له گه ل به وه کیل دانهره که یدا (موکله) له سه ر گریبه ستێکی نووسراو پیک بیته که له لایه ن سه ندیکا وه ته سدیق ده کریت به رامبه ر به ره سمیکی دیارکراو که (۲۵) بیست و پینچ دیناره ، ده دریت به سه ندیکا .

ماده ی ده یه م :

برگه ی (یه که م) ی ماده ی چل و هه شتی یاساکه هه موراده کرێ و به م شیوه یه ی خواره وه

ده خوینرێته وه : رۆژنامه ی وه قايعی کوردستان

یهکههه : دهستهی گشتی هه رسی سال جارێک (که له رۆژی هه لێژاردنی ئه نجومه نه وه ده ست پی ده کا) کۆ ده بیته وه .

مادهی یازده :

مادهی هه فتاوتوی یاساکه پووچه له ده کرێته وه وه ئه مه ی خواره وه ی له جی داده نری :

یهکههه : وه زیری دارایی و ئابووری ، له چوارچۆیه ی ده قه کانی ئه م یاسایه دا ، رینمای پی دیارکردنی مزوکرپی پارێزه رایه تی ده رده چۆینی بو ئه وه ده عوایانه ی که دایه ره یه که له دایه ره کانی هه ریم ده بیته ته ره فیک تیدا .

دوووه : ئه نجومه نی سه ندیکا بۆی هه یه رینمای پیویست بو سانا کردنی به رکارخستنی حوکمه کانی ئه م یاسایه ده ره بھینی .

مادهی دوازده :

پیویسته وه زیره په یوه ندیداره کان حوکمه کانی ئه م یاسایه بخرنه به رکار .

مادهی سیازده :

ئه م یاسایه له رۆژی بلاوکردنه وه ی له (وه قايعی کوردستان) دا ، ده خرێته به رکار .

د . رۆژ نوری شاوه یس

سه روکی ئه نجومه نی نیشتمانی کوردستانی - عیراق